

„Мравките на Иван Лазаров“

Васил Големански

Името на акаг. Иван Лазаров е добре познато на българската общественост, защото той е един от най-известните и талантиливи скулптори през първата половина на XX в. Този забележителен творец и майстор

на чука и длетото е оставил десетки силно вълнуващи творби – шедьоври като „На нож“, „Те победиха“, „Плачещи жени“, „Майка“ за паметника на Димчо Дебелянов, бюстовете на Петър Берон и Марин Дринов в Борисовата градина и много други, с които името му остава завинаги записано със златни букви в историята на българската култура и

В края на 2019 една необичайна изложба в София привлече вниманието на много любители на изкуството и природолюбители в столицата. Тя бе уредена в новата специализираната галерия Little Bird Place на ул. „11 Август“ и нейното име подсказва, че това е място за представяне на художествени творби от български автори, посветени на разнообразието, красотата, хармонията и мозъществото на Природата. А изложбата, на тема „МРАВКИТЕ НА ИВАН ЛАЗАРОВ“, бе част от честванията, посветени на 130-годишнината от рождението на бележития български скулптор. Куратор бе младият български изкуствовед г-р Любен Домозетски.

изкуство. Едновременно с това той е и активен преподавател - професор в Държавната художествена академия от 1919 г. (след 1924 г. прераснала в Национална художествена академия – НХА), 3 пъти Ректор на НХА,

основател и директор на Института за изобразително изкуство при БАН (до смъртта си през 1952 г.).

Малцина обаче знаят, че в годините на най-активната си творческа, преподавателска и обществена дейност акаг. Иван Лазаров е отделил много време и на едно свое хоби – изучаването на животата и поведението на мравките като

Архивна снимка: Иван Лазаров с децата си Елена и Стефан наблюдават мравки, Панагюрски колони, ок. 1938.

социални насекоми. Сложната организация на мравешката колония, диференциацията и задълженията на отделните касты в мравешкото общество, поведението им при добиването на храна или при нападения и защита от врагове, грижите за болните мравки и погребенията им – тези и много още въпроси са били обект на многогодишни системни наблюдения, проучвания и експерименти от акад. Лазаров. Той ги е извършвал навсякъде в природата – както в собствената си градина в околностите на София, така и на по-далечни екскурзии в гората или планинските ливади, по крайбрежието на морето и на морския плаж по време на летните почивки. И винаги със скицник и моливи за записване и изобразяване на интересните наблюдения и заключения от своите изследвания и експерименти. Много интересни и ценни

са и многобройните легенди, вярвания и поговорки на нашия народ, свързани с мравките, които акад. Иван Лазаров е събирал в продължение на много години от различни места в страната ни и старателно е записвал.

Записките на нашия бележит художник и учен са написани увлекателно, често с любов и преклонение пред необикновената целесъобразност и хармония в сложното социално общество на мравките. Значителна част от своите наблюдения той е илюстрирал в голям брой – над 90 черно-бели и цветни графики и акварели. Нещо повече, творецът акад. Ив. Лазаров, запленил от живота и поведението на изучаваните от него мравки, е увековечил срещата на две мравки с кръстосани антени, вероятно в момент на комуникация помежду им, в една красива едномет-

Иван Лазаров (1889 – 1952) – Рисунок две мравки, 1936, цветни моливи върху хартия

рова гървена скулптура. За съжаление днес съдим за нея само по запазена фотография, защото тази негова творба е изгоряла напълно по време на опустошителните бомбардировки в София през Втората световна война. Вълнуващите разкази и наблюдения на нашия бележит художник върху живота и поведението на мравките, както и репродукции на много от неговите оригинални скици и рисунки, са публикувани през 2001 г. със съдействието на неговия син архитект Стефан Лазаров в художествено оформена книга от Издателска група „Агата-А“ под заглавието „Иван Лазаров. Из живота на мравките. Разкази и рисунки на един художник“ (180 стр.). Поради ограничения тираж

– само 600 бройки, тази книга остава малко позната и достъпна за българския читател. А тя заслужава да бъде преиздадена не само заради нейната документална и художествена стойност, но и защото е убедително доказателство за богатата душевност и любов на талантливия художник към Природата и нейните творения.

На страниците на сп. „Природа“ представяме няколко от графиките и акварелите на акад. Ив. Лазаров, показани на изложбата в памет на неговия 130 годишен юбилей. Там бяха представени общо 32 творби, които носят и оригиналните пояснения под тях, написани

Иван Лазаров (1889 – 1952) – Колаж композиция мравка и полутвърдокрило насекомо, 30-те години на XX век, цветна хартия, моливи върху хартия

Иван Лазаров (1889 – 1952) – Колаж композиция мравки и слънчогледова семка, 30-те години на XX век, цветна хартия, молив върху хартия

Иван Лазаров (1889 – 1952) – Колаж композиция две мравки с гъсеница, 30-те години на XX век, цветна хартия върху хартия

от ръката на техния автор. Редакцията на сп. „Природа“ изразява дълбока благодарност на собственика на галерията Little Bird Place г-р Росен Узунов и на куратора на изложбата г-р Любен Домозетски за готовността им и любезното съдействие да предоставят за публикуване в нашето списание на част от изложените рисунки, с което и ние

засвидетелстваме нашето уважение към славния юбилей на талантливия български творец. Искрено се надяваме примерът на акад. Иван Лазаров за любов и всеотдайност не само към изкуството, но и към Природата чрез неговите любими мравки, да бъде стимул и за групи млади интелектуалци и творци в нашата Родина. ■